

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Венеса Красимир Начева

„Телесност и граничност в поезията на

Еугениуш Ткачишин-Дицки”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

по професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия“ – история на полската литература

Рецензент: доц. д-р Остап Сливински

Катедра по филология, Украински католически университет, Львов, Украйна,

член на научното жури за защита на дисертационния труд

на Венеса Красимир Начева

Фактът, че творчеството на полски поет Еугениуш Ткачишин-Дицки постепенно става предмет на изследване в световната славистика, смятам за извънредно важен. Художественият свят на поета, който е израснал на пресечната точката на различни пограничия – географски, културни, екзистенциални – е естествено нестабилен, флуиден, с размити граници между образи, поетически концепти и теми, и съответно изисква не само гъвкава методология, но и изключително интерпретативно внимание.

Актуалността на темата на предложения дисертационен труд произлиза от поне две обстоятелства: 1) творчеството на Еугениуш Ткачишин-Дицки остава все още слабо проучено в неговите ключови (и най-сложни) точки, свързани с диалектиката на вътрешното и външното, соматичното и психическото, индивидуалното и свръхиндивидуалното (тоест социално-историческото), изразена чрез динамиката на телесността; и 2) споменатата диалектика в поезията на Ткачишин-Дицки почти не се разглежда в контекста на културно-историческите промени в Източна Европа след падането на Берлинска стена, отварянето на затворените пространства на периферията, изместването на интереса от универсалното (или по-скоро централното) към локалното. Дисертационният труд, макар и в различна степен, постига и двете цели. При това смятам за съвсем оправдано решението на изследователката да не си поставя за цел проучването на връзката между диалектиката на телесността у поета и физическото, географското пограничие на Полша и Украйна, с което той е обективно свързан: споменатият факт по-скоро отваря пространството за неговото творческо търсене, но съвсем не го изчерпва и не предполага особено значими научни открития.

Концепцията за взаимната свързаност на телесността и границата, изградена върху схващанията на М. Мерло-Понти, К. Ясперс и Ю. Кръстева, умело синтезирана и развита от авторката на дисертационния труд, е не само интересна и убедителна, но и създава удачна методологична отправна точка за интерпретацията на поетическите текстове на Ткачишин-Дицки. Според тази концепция, “телесността непрекъснато провокира границата и измества нейните параметри, правейки я граница в действие, тоест граничност”. Съответно телесността се явява като самонадминаването на тялото, което чрез телесността постига собствената динамика и потенциалност, прекрива собствени ограничения. Тази динамика се откроява и като ключ към цялостната поетика на Ткачишин-Дицки, характеризиращата се с “флуидността”, взаимното преливане на мотиви и образи, затрудняващо тяхната интерпретация, но подчертаващо интегралността на поетическото съзнание на автора.

Цялата първа глава „Теории за телесното и граничното” смятам за извънредно ценна от методологична гледна точка, предлагаща синтетичен поглед върху проблемите на идентичността, себепознанието на субекта и търсенето на допирни точки със света посредством тялото. В този контекст особено интересна е историческата перспектива на изместването на колективното с личното в процеса на геополитическото, пространствено самопостигане на Средна Европа след 1989 година, което води до създаване на един особен тип геопоетика. Тук обаче донякъде липсва по-широка – покрай българската и полската – културна перспектива на този регион, поне като лаконичен шрих. Не е съвсем ясно, защо авторката смята представа за границите на Средна Европа като важна само за „славяните”, игнорирайки други, неславянски народи, населяващи споменатия регион.

Граничните ситуации, в които се проявява телесността в поезията на Ткачишин-Дицки, са определени много оправдано и убедително: смърт, борба, вина. Особено интересно в контекста на тези гранични ситуации изпъкват парадоксите, характерни за поета: смърт, която най-често възприемаме като изключително лично събитие (никога не сме толкова самотни, както в момента на смъртта), се явява като пространството на взаимността: тъкмо в контекста на смъртта „стопява се” границата между тялото на лирически субект и това на партньора му. И обратно: борбата, която обикновено свързваме с конфронтация на два субекта или две отделни същности, се явява преди всичко като вътрешен процес, като „самонараняване”.

Много удачно са определени и образите, чрез които се очертава Аз в поезията на Ткачишин-Дицки: майка, баща, Бог, Норвид, род, приятелите/любовниците. Не е съвсем ясно обаче, как точно се проявява телесността в контекста на някои от тях, особено Норвид

и род (що се отнася до Бог и изобщо божественото, намираме по-интересни наблюдения по този въпрос в главата, посветена на мотива за вината в поезията на Ткачишин-Дицки).

Особеният, пространствен аспект на поетиката на Ткачишин-Дицки е обект на изследване в последната глава на дисертационния труд. Използваните в предишните глави теоретични и методологични методи тук успешно се допълват със семиотиката на всекидневието.

В заключение мога да кажа, че дисертационния труд на Венеса Начева е безспорно ценно, новаторско, актуално изследване. Авторефератът отговаря на структурата на дисертационния труд и отразява вярно съдържанието му.

Убедено препоръчвам на Уважаемото жури да присъди научната и образователна степен „доктор“ на Венеса Начева в област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия“ – история на полската литература.

Лвив, Украйна

20.10.2024

доц. д-р Остап Сливински